

Hilâfetin, öncelikle Hz. Ali (ra)'ın hakkı olduğu halde, bu hakkın gasbedildiği iddiasına ne dersiniz?

Bu iddia da diğerleri gibi İbn-i Sebe'nin ortaya attığı bir fitnedir. Şunu hemen belirtelim ki, Çâriyar Efendilerimizden hangisinin diğerlerinden daha faziletli ve hilâfetin öncelikle kimin hakkı olduğu, İbn-i Sebe'yi asla alâkadar etmezdi. Onun asıl maksadı, ashaba karşı hürmeti kırmakla İslâmiyete şüphe ve tereddüt düşürmek ve Müslümanlar arasında ihtilâf çıkarmak ve bunu devam ettirmektir. Bu sebeple, sorunun cevabına geçmeden önce, ashâb-ı kiramın dinimizdeki yerini, onlara muhabbetin ehemmiyetini ve Müslümanların ashâb arasındaki ihtilâflara nasıl bakması gerektiğini izahda zaruret vardır.

Sahabelerin durumlarını hakkıyla takdir edebilmek için önce, Asr-ı Saadet öncesine bir nazar gezdirmek lâzım geliyor. O devrede Araplar zifirî bir karanlık içindeydiler. Bu öyle bir karanlıktı ki, onda ne iz, ne de yol belliydi. Şirkin, küfrün, tabiatın ve zulmün bütün nev'ileri o asırda katmer katmer toplanmıştı. Denizler tehlikeli ve fırtınalı, karalar korkulu, gece karanlık, hava buz gibi, müşriklerin İslam'a karşı düşmanlığı ve hücumu şiddetli idi. Yeryüzü korkudan adeta depreniyordu. Fısk ve fücur alabildiğine kol geziyordu. Müşriklerin gözleri hasetle dolu, burunları kibirli, göğüsleri gayz ve kinle dolu Allah'ın ve Peygamber'in düşmanı olan müşriklerle mücadele etmek kolay değildi. İnsanların akşamdan sabaha, sabahdan akşama sağlam olarak çıkmaları adeta mümkün görünmüyordu.

Bu karanlığın dehşetinden ve zulmünden ruhların boğulduğu, kalblerin katılaşıp taşlaştığı ve kurak topraklar gibi şerha şerha (parça parça) olduğu ve ebedî bir sabaha, bir bahara, bir nura şiddetle ihtiyaç olduğu bir dönemde, Risalet Semâsından tevhid güneşi gözler kamaştıran bir azamet ve şa'saa ile doğdu. Zeminiyle, semasıyla, yıldızları, ay'ı ve güneş'iyle yepyeni bir âlem teşekkül etti. Âlemin havası ve iklimi değişti. O semâdan inen bereketli yağmurlarla, bu zeminde ölmüş kalbler ihya oldu. Ruhlarda esen fırtınalar dindi. İnsanlar aradıklarını buldular. Gerçek insaniyete kavuştular. Hakiki Mâlik ve Ma'bûdları olan Allah'ı tanıdılar.

Nûr-u irfan ve feyiz, onların üzerinde her an lemean etmeye başladı. Hakikat nurunu Mişkât-ı Muhammediye'den tamamıyla aldılar. İnsaniyetin en âli şerefine ve en aziz mertebesine yükseldiler. Aziz ve Celil olan Allah-ü Azimüşşân, lütuf ve merhametiyle onları rahmetinin deryasına garketti; o deryada yüzdürdü. Feyiz ve merhamet çeşmesinden içirdi. Dostluk ve muhabbet libasını giydirdi. Kalblerinden kin ve adaveti, kasavet ve vahşeti attı. İç âlemlerini ferah ve sürura kavuşturdu. Kin, haset ve buğzdan müberra olarak, o berrak kalplerini muhabbet, fazilet ve irfan gibi ulvi hasletlerle doldurarak bu fani dünyadan göçüp ebedi saadete ve Allah'a kavuştular.

Onların uzaklıklarını yakınlığa, korkularını emniyete, yeislerini ümide,

düşmanlıklarını dostluğa, cehaletlerini marifete, vahşetlerini ünsiyete çevirdi. Artık O'nun rızasından başka hiçbir şey düşünmez, O'ndan başkasını görmez ve işitmez oldular. Onlar için en büyük gaye, Allah'a yakınlık oldu. Kendilerinde, Azîz ve Celîl olan Allah'a karşı, hummalı bir ateş gibi muhabbet ve mehafet zuhur etti ve bu keyfiyet, Cenâb-ı Hakk'ın ind-i mâneviyesinde onlar için bir muhabbet vesilesi oldu.

Kendilerinden sonra gelen hiçbir evliyanın onlara yetişememesinin sırrı, işte bu azîm farkta aranmalıdır. Onlar vahyin gelişme bizzat şahit oldular. Dihye suretinde, defalarca Cebrail'i (as) gördüler. Binlerce mucizeye şahit oldular. Bütün insanlık âlemini nura, hidâyet ve saadete erdirmek için gönderilen Kur'ân-ı Kerîm'i ilk defa onlar dinlediler. Onlar Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın ilk talebeleri olma şerefine nail oldular ve O'ndaki ulvî hakikatları Peygamber Efendimizden (sav) ders aldılar. Kur'ân-ı Hakîm'i bütün kalblere, akıllara, vicdanlara ve dolayısıyla hayata hâkim kıldılar. Kendilerinden sonra gelen hiçbir kimsenin ulaşamadığı feyz ve berekete, ilim ve irfana, ihlâs ve sadakata, feragat ve fedakârlığa nail oldular. Bakışları ibretle, fikirleri ilim ve hikmetle, kalbleri ilâhî muhabbetle doldu. Onlar daima tefekkür halinde ve tam bir uyanıklık içinde oldular. Herşeyi yerli yerine koydular. Her fazilet ve şeref sahibini kendi makam ve mevkiine oturtular; hukuklarına riayet ettiler. Allah'dan başka herşeyin tahakkümünden âzâde oldular. Onları ne dünya esir edebildi, ne de Cennet'in letafet ve şa'saası kayd altına alabildi. Onlar dünya ve âhîret nimetlerine değil, o nimetleri verene tâlib oldular ve O'nu buldular. Ne dünya metânı, ne âhîret saadetini, Allah'ın cemâl ve rızasına denk tutmadılar. Sadece ve sadece Allah'a kul olmanın âli şeref ve izzetiyle yaşadılar. Kin, hased, adavet, nifak ve şikak gibi vasıfları kendilerinden evvel öldürdüler. Saf ve tâhir olarak Allah'a rücû ettiler.

O aziz ve alicenap zatlar, yoksullara ve yardıma muhtaç olanlara ihsanda bulunur ve onlara merhamet ve şefkatle davranırlardı. Zira onlar nur-u nübüvvet gölgesinde ziyalandılar. Marifet ve fazilette zirve-i kemalata erdiler ve hikmetin en münevver semeresi oldular.

Peygamber Efendimiz'in (asm) en büyük mucizesi olan Kuran'ın feyzine mazhar olan ve onun sünnetini harfiyen yaşayıp, her meselede onu kendilerine rehber edip ziyadesiyle O'ndan istifade eden sahabeler, bütün dünyaya muallim ve üstad oldular.

Peygamber Efendimiz (asm):

“Benim sahabelerim yıldızlar gibidir. Onlara uyarsanız hidayete erersiniz.”

buyurmuş ve ashabından her birinin birer yıldız mesabesinde olduğunu belirtmiştir.

Sahabeler, o yüce Zatın (asm) imanından feyz almış ve ahlâk-ı aliyesinden yakinen

çok istifade etmişlerdir. Onun (sav) etrafında adeta bir pervane gibi dolaşarak, ondaki manevisi g zelliiklere ayna olmaya gayret etmişlerdir. Allah ve Resulü yolunda onlar, canlarını, vatanlarını, evlatlarını, akraba ve mallarını Allah'ın ve Resulullah'ın yolunda seve seve terk edip, o uğurda feda ederek akılların almayacağı fedakarlığın zirvesine çıktılar ve Medine'ye hicret ettiler.

Akıl almaz zulüm ve işkenceler bile Allah'a ve Hazret-i Peygambere (sav) olan imanlarını asla sarsmamış ve gerektiğinde Allah yolunda canlarını seve seve feda etmekten çekinmemişlerdir. Sahabeler, dağları yerinden kaldıracak, saçları ağartacak olan o korkunç günlerde denizin derinliklerine daldılar, onun korkunç dalgalarına bindiler. Onun acı sularını içtiler ve böylece İslâm binasını inşa ettiler.

Kavilerin g lerine, zulüm ve işkencelerine boyun eğmediler. O metin kalpli, kavi bilekli, görür g zli sahabeler, m tekebbirlerin burnunu, cebbarların belini kırdılar ve müşriklerin ve yalancıların dilini susturdular.

Sahabelerin her birerleri ayrı ayrı fazilet, meziyet ve güzelliklerle mümtaz idiler. Onların her biri kendi istidadına göre bir vazifeyi omuzuna almış, ciddi bir gayret ve fekarlıkla çalışmışlardır. Bir kısmı iman hakikatlerinin, bir kısmı Kur'an'ın ahkâmın ve bir kısmı da hadislerin muhafazasına çalışarak, İslam  leminde muhtelif renklerde çiçeklerin açılmasına vesile olmuşlardır. Her biri başka bir memlekete hicret ederek, insanları irşat edip, İslâm'a girmelerine vesile olmuşlardır.

Zira onlar, Hazret-i Peygamberin (sav) sohbetinde bulunarak, ondan aldıkları feyizle en yüce makamlara yükselmişlerdir. Bediüzzaman'ın dediği gibi,

“Sahabelerin kurbiyet-i İlahiye noktasındaki makamlarına vela-yet ayağıyla yetişilmez.”(1)

Bu sırdan dolaydır ki, en büyük bir veli olan Muhyiddin-i Arab  ve Celaledin-i S y t  gibi zatlar bile, sahabelerin derecelerine ıkamamışlardır.

“İşte daire-i nübüvvet, daire-i velayetten ne kadar yüksek ise, daire-i nübüvvetin hademeleri ve o güneşin yıldızları olan sahabeler dahi, daire-i velayetteki sulehaya o derece tefevvuku olmak lâzım geliyor. Hatta velayet-i kübra olan veraset-i nübüvvet ve siddikiyet ki, sahabelerin velayetidir; bir veli kazansa, yine saff-ı evvel olan sahabelerin makamına yetişmez.”(2)

Evet, sahabeler bütün kalpleriyle *“Rabbimizin bizden istediği nedir?”* diye merak ederek, Allah'ın rızasına mazhar olmak için azamî gayret göstermişlerdir. Bunun

içindir ki, Cenab-ı Hakk'ın yanında kadir ve kıymetleri yüksek olan, başta dört halife olmak üzere, sahabe-i kiram efendilerimize muhabbet etmek imanın gereğidir.

Peygamber Efendimiz (sav) sahabeleri hakkında şöyle buyurmuştur:

“Her kim sahabelerimi mesrur ederse, beni mesrur etmiş olur. Her kim beni mesrur ederse, Allah'ı mesrur etmiş olur. Allah Teâla da kendisini mesrur eden kulunu mesrur eder ve cennetine koyması onun üzerine hak olur.”

“Allah beni, bütün enbiyadan üstün, sahabelerimi de peygamberlerden sonra bütün insanlardan üstün kıldı.”

Evet, sahabeler, Peygamber Efendimizin (sav) risalet cenahına ortak olup, bu din-i mübînin binasını beraber tesis ettiler.

Onlar, harcını kanlarıyla kardıkları İslâm binasına kanlarını harç, kemiklerini de temel taşı yaptılar ve Kur'an'ın ulvi hakikatlarını dünyanın her tarafına yaymaya gayret göstermişlerdir. Onun içindir ki,

“Fazilet-i a'mal ve sevab-ı ef'al ve fazilet-i uhreviye cihetinde sahabelere yetişilmez. Çünkü nasıl bir asker bazı şerait dâhilinde, mühim ve mahuf bir mevkide, bir saat nöbette, bir sene ibadet kadar bir fazilet kazanabilir ve bir dakikada bir kurşunu yemekle, en ekall kırk günde ancak kazanılacak velayet derecesi gibi bir makama çıkıyor. Öyle de, sahabelerin tesis-i İslâmiyette ve neşr-i ahkâm-ı Kur'aniyede hizmetleri ve İslâmiyet için bütün dünyaya ilân-ı harb etmeleri o kadar yüksektir ki, bir dakikasına başkaları bir senede yetişemez. Hattâ denilebilir ki; bütün dakikaları, -o hizmet-i kudsiyede- o şehid olan neferin dakikası gibidir. Bütün saatleri, müdhiş bir makamda bir saat nöbet tutan fedakâr bir neferin nöbeti gibidir ki; amel az, ücreti çok, kıymeti yüksektir. Evet sahabeler madem İslâmiyet'in tesisinde ve envâr-ı Kur'aniyenin neşrinde, saff-ı evvel teşkil ediyorlar. Essebeb-ü kel fail sırrınca, bütün ümmetin hasenatından onlara hisse çıkar. Ümmetin Allahümme salli alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihi ve ashâbihi demesiyle; sahabelerin, bütün ümmetin hasenatından hissedarlıklarını gösteriyor.”(3)

Onların hepsi kurtuluşa erenler zümresindedir; hepsi Sahabe olma şerefinde, müşterektir. Allah ve Resulu, onların hepsinden razı olmuş ve onları medh-ü sena etmişlerdir.

Cenâb-ı Hak, ashâb-ı kiramdan razı olduğunu ve onlar için ebedî nimetler, saadetler hazırladığını şöyle beyan ediyor:

“Sâbikun’un birincileri, Muhacirin ve Ensâr’a ihsan ile onların ardınca gidenler, Allah onlardan razı oldu, onlar da Allah’dan razı oldular. Ve onlara altlarından nehirler akan cennetler hazırladı ki, içlerinde ebeden muhalled olacaklar. İşte fevz-i azîm bu.”(4)

Yine aynı sûrede Cenâb-ı Hak sahâbe-i Kiramı medh-ü sena ederek onların İslâm uğrunda can ve mallarıyla cihad ettiklerini ifâde buyuruyor ve kendilerini hayır ve ihsan ile şöyle müjdeliyor:

“Lâkin peygamber ve maiyetindeki mü’minler mallarıyla, canlarıyla cihad ettiler. Bunları görüyor musun? Bütün hayırlar işte onlar için ve işte bunlar murada eren müflihler. Allah onlara altından nehirler akan Cennetler hazırladı. İçlerinde muhalled olacaklar. İşte ofevzi-i azîm bu.”(5)

Sahabe hakkında birçok âyet-i kerîme nazil olmuştur. Numune olarak bu iki âyetle iktifa ediyoruz. Resûl-i Ekrem Efendimiz de ashâb-ı kiramı birçok hadîs-i şerifleri ile sena etmişler, onların Allah katında makbuliyetlerini ve şereflerinin ulviyetini ümmetine ders vermişler ve onlara dil uzatanları tehdit buyurmuşlardır. Bunlardan birkaçını aşağıda takdim ediyoruz:

“Benim sahabelerim âdildirler.”

“Bir kimse sahabeyi severse beni sevdiği için sever. Onlara buğz eden dahi bana buğzundan dolayı buğz eder.”

“Allah, Allah! Sahabelerim hakkında benden sonra garaz tutmayasınız.”

Dikkat edilirse, son iki hadîs-i şerîfde bir ihbar-ı gaybî vardır. Resûlullah Efendimiz, kendisinden sonra ashabına dil uzatılacağını bu hadîs-i şerîfleriyle haber vermiş, nitekim İbn-i Sebe ve taraftarlarınca başlatılan ashâb düşmanlığı kampanyası bu

haberi doğru çıkarmıştır.

Ashâb-ı kiramın hiçbirisine buğzun caiz olmadığı, istisnasız hepsinin birer hidâyet meş'alesi olduğu, şu hadîs-i şerifte en veciz bir ifâdeyle ortaya konmuştur:

“Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine ittiba etseniz hidâyete erersiniz.”

Yıldız olma haysiyetinde bütün yıldızlar müsavi oldukları halde, aralarında büyüklük ve küçüklük itibariyle farklılıklar bulunduğu gibi, sahabeler arasında da fazilet ve mertebe noktasında elbette farklılıklar olacaktır. Bazısı îslâmiyetle daha önce müşerref olmuş, hizmette diğerlerini geçmiş, bir kısmı adalet ve idarede hepsinin fevkine çıkmış, bir diğeri hilim ve sehavette daha ileri gitmiş, bir başkası ilim ve şecaatte sairlerini geçmiştir ve hakeza...

Ashabın hangisinin faziletli ve meziyetli olduğunu tesbit ve beyan selâhiyeti, ancak Allah Resulüne aittir. Bunun ölçüsünü, o koymuştur. Meselâ: *Dört Halife, Aşere-i Mübeşşere*. (Cennetle müjdelenenler). Bedir Muharebesi'nde bulunanlar ve Rıdvan Ağacı altında Peygamberimize biat eden sahabeler diğerlerinden daha mümtazdırlar.

Artık bu hidâyet yıldızları hakkında ileri geri konuşmanın, onların bir kısmına muhabbet edip, diğer bir kısmını kötölemenin, ne kadar büyük bir cinayet olduğunu kıyas ediniz.

Sahabelerin bazı ahvallerini muhasebe ve tenkit etmek, onlardan sonra gelenlerin haddi değildir. İnsanlık aleminin ve kurun-u îslâmiyenin en hayırlısı onlardır. Onlar hidayet yıldızlarıdır. Kur'an'ın tefsirini ve sünneti seniye'nin bütün güzelliklerini hakkıyla onlardan öğreniyoruz. Çünkü, Kur'an ve Sünnet, onların vesilesiyle bizlere ulaştı. Bu ulvî hakikatları, onlardan öğrenip de onların hareketlerini muhakeme ve tenkit etmek hiç kimsenin hakkı ve haddi değildir. Onlar şeriatın rükünleridir. Onların arasındaki ihtilaflar hep içtihat farklılığından kaynaklanmaktadır.

Şu da insafla nazara alınmalıdır ki, dinimizin gerek ibadete, gerekse ahlâka ait birçok hakikatları, o haksız hücumlara maruz kalan sahabelerden ders almıştır. Onlara hücum etmek, İslâm'a hücum etmek hükmündedir. Zaten sahabeler hakkında yersiz dedi-kodular yayanların asıl maksatları, sahabelere kusurlar atfetmekle İslâm Dini'ni nazardan düşürmektir. Ashâb düşmanlığı bir vesile ve bir bahanedir.

Evet, İslâm'ın saff-ı evveli olan ve **“essebebü kelfail”**, **“sebeb olan işleyen gibidir”** hükmünce kıyamete kadar gelecek bütün Müslümanların kazandıkları sevabın bir misli sevap kefelerine ilâve edilen, en aşağı mertebede olanına dahi en

büyük bir velinin yetişemediği bu güzide zevata, Âhîrzaman Peygamberi'nin o mümtaz arkadaşlarına, o anlayışlı muhataplarına gölge düşürme gayretleri, doğrudan doğruya İslâm'ın kendisine hücumdur.

Her biri birer hidâyet yıldızı olan o müstesna insanların içinde dört tanesi ayrı bir lütfa, ayrı bir şerefe mazhar olmuşlar ve kendilerine (dört seçkin şahsiyet mânâsında) Çâriyâr-ı Güzin denilmiştir. Hak katında, şeref ve makam noktasında peygamberler silsilesinin bitiminden hemen sonra sahabelerin derecesi gelmekte ve onlar içerisinde de bu dört zât, en ileri makamda bulunmaktadır. Artık bu dört zât içerisinde “*şu bundan daha üstündür*”, “*şunlar buna haksızlık ettiler*”, “*bu onlara riyakârâne boyun eğdi*”.... gibi onların şanlarına yakışmayan ve ruhlarını inciten iddialardan sakınmak her Müslümana dinen, aklen ve vicdanen vâcibdir.

Şu önemli hususu da beyan etmek isteriz: İsmet yani, ilâhî bir himaye ile günahlardan korunma sıfatı, ancak peygamberlere mahsustur. Hatasız, kusursuz olmak ancak onlara hâstır. Peygamberlerin dışında hiç bir kimse hatasız ve kusursuz değildir. Hata etmek insanın şanındandır. Müçtehitler bile hata edebilirler. Ancak, onlar herhangi bir meselede isabet ettiklerinde en az on sevap, hata ettiklerinde dahi bir sevaba nail olurlar.

Sahabeler de **ismet** sıfatıyla muttasıf olmadıklarından onların yüzde yüz hatadan âzâde oldukları söylenemez. Ancak şu varki, herhangi bir müslüman hata işlemekle İslâm dairesinden çıkmadığı gibi, bir sahabe de hata işlemekle sahâbelik şerefinden çıkmaz. Dört hak mezhebin bütün müçtehidleri sahâbe-i kiram arasında geçen ihtilâfları şöyle değerlendirmişlerdir: Sahâbe-i kiramın herbiri kendi başına birer müçtehidir. Kur'an ve hadisde açıkça beyan edilmeyen meselelerde içtihad yapma, en evvel onların hakkıdır. Usûl-ü fıkıhda mukarrer kaidedir ki, bir kimsede içtihad rütbesi varsa, o kimse, başkasının içtihadına uymaya mecbur değildir. Ashâb arasında çıkan muhalefetler, münakaşa ve muharebeler içtihad farklılığından doğmuştur. Hâşâ, nefsanî arzuların, isteklerin bu ihtilâflarda payı yoktur. Çünkü, onlar sohbet-i nebevi ile kin, adavet, buğz gibi kötü sıfatlardan arınmışlardır. Nefisleri böyle süflî şeylerden temizlenip pâk olmuş, ulviyet kazanmıştır.

Evet, sahâbe-i kiramın herbiri İslâm Dini'nin te'sisinde birer müçtehidir. Malûm olduğu üzere, içtihad eden bir kimse, yaptığı içtihadta isabet ederse iki sevap kazanır; isabet edemediği takdirde içtihad etmesine mükâfat olarak bir sevap alır. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, canlarıyla, başlarıyla, herşeyleriyle İslâm'a mâl olan, onun ilâsından ve yayılmasından başka bir gayeleri olmayan o mümtaz zevatın içtihadları da yine İslâm'ın tealisi, terakkisi içindir. Bu aşk, bu azim onlarda o derece ileri gitmişti ki, Uhud Muharebesi'nde Peygamber Efendimize (sav) muhalif içtihad yapmaktan çekinmemişlerdi. “Biz, İslâmiyetin muzafferiyetini şunda görüyoruz” diye reylerini açıkça ortaya koymuşlardı. Sahabenin çoğu Resûlullah Efendimize (sav) muhalif içtihadta bulduklarından, Hz. Peygamber (sav) onların içtihadına uymaya mecbur oldular.

Daha sonra cereyan eden vakalar Peygamberimizi haklı çıkardı. O zaman Kur'ân-ı

Azîmüşşân'ın nazil olması devam ettiği halde, Cenâb-ı Hak ashabı tekdir edici bir âyet inzal buyurmadı; herhangi bir âyetle herhangi bir ikazda bulunmadı; bilâkis peygamberimize eskisi gibi onlarla meşverete devam etmelerini emir buyurdu. Resûlullah Efendimiz de onları ayıplamadı, yine bağına bastı, şefkatle kucakladı, bu emir mucibince meşverete devam etti.

Cenab-ı Hak bu hususta mealen şöyle buyurur:

“Ey Habibim! İnsanlara yumuşak davranman da Allah'ın merhametinin eseridir. Eğer katı yürekli, kaba biri olsaydın insanlar senin etrafından dağılıverirlerdi. Öyleyse onların kusurlarını affet ve onlar için mağfiret dile (umuma ait) işlerde onlara danış... ” (6)

Sadece bu hâl dahi, sahâbe-i kiramin, Allah ve Resulu indindeki makbuliyetlerini ve dinde içtihad sahibi olduklarını en açık bir şekilde göstermeye kâfidir.

Şimdi, insafla düşünelim. İchtihadda Peygamber'e muhalefet ettikleri halde, ne Allah, ne de Resûlullah tarafından tekdir edilmeyen sahabeleri, aralarında çıkan ihtilâflardan dolayı biz mi muhakeme edeceğiz? Zerre kadar vicdan ve iz'anı olan bir kimsenin bu cinayete tevessül etmemesi icab eder.

Haddimizi tecâvüz ederek İslâm'ın temeline kanlarını harç ve kemiklerini taş yapan o güzide cemaati muhakeme etmeye kalkar ve birini haklı çıkarıp, diğerini muaheze edersek, o hidâyet yıldızlarına hiçbir leke süremez, ancak kendi elimizle kendi felâketimizi hazırlamış oluruz.

Kaldı ki, o muhakeme edilen zevat, ashabın ileri gelenleridir. Bir kısmı Cennetle müjdelenmiştir. Bizim dedikodusunu ettiğimiz o zevatı Kur'an ve Peygamber Efendimiz medh-ü senada bulunmuştur.

Bu hususu hiç unutmamalı, ashâb arasında çıkan ihtilâflarda mümkün olduğu kadar temkinde bulunmalı, haddimizi tecâvüzden azamî ölçüde sakınmalıyız.

Şayet, sahabelerin ihtilâfı Hak katında meşru ve mâkul olmasaydı, elbette bunun için onları engelleyecek bir emir nazil olurdu. Nitekim sahâbe-i kiram, Peygamber Efendimizin (sav) yanında yüksek sesle konuştuklarından şu tehdit âyeti nazil olmuştur:

“Ey iman edenler! Seslerinizi Resûlullah'ın sesinden yüksek çıkarmayın. O'nun yanında, birhirinle yüksek sesle konuştuğunuz gibi konuşmayın. Siz farkına varmadan amelleriniz boşa gider.”(7)

Dâvamıza kuvvetli bir delil de şudur: Malûmdur ki, *Sahîh-i Buhari* gerek Ehl-i Sünnet ve gerekse Şialar arasında Kur'an'dan sonra en büyük kitap olarak kabul edilmiştir. Her iki taraf bu hususta müttefiklerdir. İşte, *Buhârî-i Şerif*'te, ihtilâfa düşen o sahabelerin her iki kanadından da itikad, ibadet ve ahlâka dair birçok hadîs-i şerîf rivayet edilmiştir. Fıkıh âlimlerimiz ve bütün ümmet bu rivayetlerden birini diğerine tercih etmeden bütünü birden kabul etmişlerdir. Hadisleri rivayet eden bütün muhaddisler de sahabe ihtilâflarını hiç nazara almamışlar.

“Şu hadîs, Hz. Ali'ye veya Hz. Muâviye'ye muhalif olan filân sahabeden rivayet edildiği için sahih değildir.” dememişler, böyle bir hataya düşmemişlerdir.

Bu hâle göre, şu netice ortaya çıkıyor: Bütün müçtehidler, muhakkikler, fakîhler, muhaddisler bu ihtilâfları nazara almadan sahabenin hepsine hürmet etmişler, muhabbet beslemişler ve onların rivayet ettikleri hadîs-i şerifleri dinimize temel kabul etmişlerdir. Bizim ne haddimiz var ki, bu muhterem zevatın nazara almadıkları ihtilâfları mes'ele yapalım. Eğer o zâtların yolundan saparak sahabe ihtilâflarını mes'ele yapar ve daima gündemde tutarsak, Müslümanları yüzer parçaya bölmüş oluruz. Bu ise, ehl-i imanı zaafa düşürmek ve İslâm düşmanlarına kuvvet vermek demektir.

Bu vesile ile şu mühim hakikati da nazara almak icab ediyor:

Bir âyet-i kerimede, mü'minlerin sû-i zandan ve gıybetten sakınmaları şöyle emredilmektedir:

“Ey iman edenler! Zandan çok sakının; çünkü zanların bir kısmı günahdır. Birbirinizin gizli hâllerini araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkadan çekiştirmesin. Sizden biriniz ölü kardeşinin etini yemek ister mi?”(8)

Cenâb-ı Hak, bu âyet-i kerîmede bir mü'mini gıybet etmenin ölü eti yemek kadar çirkin ve mü'mine yakışmayan bir davranış olduğunu bize haber veriyor. Ya gıybet edilen bu mü'min, sahabelerden, hem de onların en ileri gelenlerinden biriye, artık mes'elenin vehametini siz takdir ediniz.

Resûlullah Efendimiz de bir hadîs-i şeriflerinde:

“Ateş odunu nasıl yer bitirirse, gıybet dahi sâlih amelleri öyle yer bitirir.”

buyurmakla, bizleri bu noktalarda şiddetle ikaz etmektedir.

Hem kendi uhrevî hayatımızın selâmeti, hem de İslâm'ın istikbâli nâmına, bu hakikatlara kulak vermemiz lâzım ve elzemdir. Bir mü'min diğer bir mü'mine sû-i zan etmekten men edildiği halde, İslâm'ın temeli, Hz. Peygamberin mücahede ve silâh arkadaşları ve şu andaki bütün Müslümanların hidâyetlerinin vesilesi olan sahabe hakkında, hele onların en ileri gelenleri hakkında sû-i zan etmenin ne kadar mes'uliyeti mucib olduğu açıkça anlaşılabilir.

Akıllı ve idrakli insanlar için en selâmetli yol, bu mes'eledede ileri geri konuşmaktan kaçınmaktır. Biraz düşünmekle hemen anlaşılacaktır ki, insanlar bu âleme sahabeler arasındaki ihtilâfları tahlil etmek, bu mevzuda bir tarafa haklı, diğerine haksız hükmünü vermek için gönderilmemişlerdir. Ve bu hususta bir kanaate sahip olmak, insanın yaratılış gayesi olmaz. İnsan bunun için değil, Allah'a hakkıyla kul olmak için yaratılmıştır. Yâni, dinimiz bizi sahabe ihtilâflarının tahliline değil, kulluğun icablarını yerine getirmeye davet ediyor.

Ashâb-ı Kiram Efendilerimiz, halifesinden neferine kadar aynı ruh ile hayat buldu ve aynı heyecanı paylaştılar. İslâm'ın gelişmesinde, yayılmasında, terakki ve tealisinde gece gündüz demeyip, gizli ve aşikâre, durmadan çalıştılar. Canlarıyla, kanlarıyla cihad ettiler ve fedakârlıkta erişilmezlere eriştiler. Kur'an aşkı, Peygamber aşkı için aşiretlerine karşı koydular, ailelerini, çocuklarını, mal ve mülklerini feda ettiler. Peygamberimizin nefisini, kendi nefislerine, çoluk çocuklarına, anne ve babalarına tercih ettiler. İslâm binasının temelini kanlarını akıttılar.

O günden bugüne, tâ kıyamete kadar bütün Müslümanların dünyevî ve uhrevî saadetlerine vesile oldular. Onların hepsine karşı derin bir minnettarlık beslemek, onlara dua ve onları medh ü sena etmek hepimiz için bir insaf ve vicdan borcudur.

Daha önce de ifâde ettiğimiz gibi, hilâfet münakaşalarının temelinde sahabe düşmanlığı yatmaktadır. Bu da Yahudilerin tezgâhladığı bir oyundur. Bu oyunda baş rolü oynayan da İbn-i Sebe'dir. Bu İslâm düşmanı sinsi gayretleri ve dehşetli plânlarıyla ashaba kin beslemeyi, buğz ve hakaret etmeyi bir din, bir mezheb haline getirmek için çok gayret göstermiştir. Onlara hakaret etmeyi âdeta imanın bir gereği olarak takdim etmiştir. Şunu da bir ibret levhası olarak takdim edelim ki, sahâbe-i kirama hakareti ibadet telâkki eden bu kimselerin Kur'an'ın, Peygamber'in, sahabelerin ve Hz. Ali'nin en büyük düşmanı olan Ebûcehil ve emsali kâfirlere dil uzattıkları asla görülmemiştir. Bu husus cidden düşündürücüdür.

Acaba, Kur'an'da, hadîste, fıkıhda, kitaplarımızda ve hattâ akılda, mantıkta ve insafta yeri olmayan bu davranışların nokta-i istinadı nedir?

Dinimizin getirdiği farzları, vâcibleri, sünnetleri, namazı, zekâtı, orucu, zikri, fikri, muhabbetullah ve mehafetullah gibi ulvî vazifeleri terkederek sahabeler hakkında dedikodu etmeyi bir inanç, bir ibadet gibi benimsemek ne meşru ve ne de mâkuldür.

Çok önemli bir hususu daha nazara vererek bu bahsi kapayalım. Ortada, çok sinsi ve neticesi itibariyle de çok tehlikeli bir Yahudi oyunu vardır. Hilâfetin, gerçekte, Hz. Ali'nin (ra) hakkı iken Hz. Ebûbekir (ra) tarafından gasbedildiği iddiasıyla bütün sahabelere hata isnad edilmektedir. Çünkü, Hz. Ali dahil, bütün ashâb-ı kiram, Hz. Ebûbekir Efendimize bîat etmişlerdir.

Bazı kimseler, "Hz. Ali (ra) Efendimiz, Müslümanların birlik ve bera berliğini dikkate alarak kendi hakkını bilerek feda etti." diyorlar. O zaman şöyle düşünmek lâzım gelmez mi:

- Hz. Ali Efendimiz İslâm'ın ittifak ve ittihadını bu derece düşündüğü halde, biz hangi akılla onun yolunu terkederek niza ve ihtilâf yolunu açıyoruz?

Müslümanların birlik ve beraberliğe en çok muhtaç oldukları bu zamanda, 1.400 sene önce geçmiş birtakım hâdiseleri gündeme getirip Müslümanları birbirilerine düşürmeye çalışmak hangi akıl ile ve bunda hangi maslahat ve fayda vardır? Sahabeler hakkındaki bu açıklamadan sonra şimdi mezkûr soruya cevap verelim:

Halifeler devri tetkik edildiğinde görülür ki, Çâriyâr-ı Güzin Efendilerimiz hiçbirisi hilâfete, bizzat arzu ederek talip olmamışlar, fakat o makam onlara verilmiştir. Onlar o vazifeyi istememişler, fakat hilâfet onlara lâayık görülmüştür.

Hiz. Ebubekir Efendimiz (ra) şöyle buyurmaktadır:

"Vallahi ben bu işi (hilafeti) Resulullah'tan (sav) sordum. Şöyle buyurdular:

"Ya Ebabekir, bu iş ona talip olmayanındır. Ona rağbet edip, onun için mudafaa edenin değildir. Ona küçüklük (tevazu) gösterenindir. Tekebbür edenin değildir. Bu, anındır ki, o, senindir denilir. O, benimdir diyenin değildir."

Hiz. Ömer Efendimiz (ra) de Hiz. Ebubekir Efendimizin (ra) hilafetiyle ilgili olarak şöyle buyurur:

"Hz. Ebubekir hilafet için nazlandı, hilafet ona meftun oldu. O, hilafetten çekildi, hilafet ona sarıldı. Bu, Allah'ın bir inayeti ve lütfü idi. O büyük bir nimetti, şükrünü Allah Teala ona vacip kıldı. O da onu, bi hakkın yerine getirdi ve Allah'ın bu nimetine layıkıyla mazhar oldu. Bu talih kuşu Resulullah'ın saadetli günlerinde de daima onun başında dolanmaktaydı. Lakin O, bunlara iltifat etmez ve vaktini gözetmezdi. O Resul-i Ekrem'in suveydayı kalbi ve mahremi esrarı, musibetlerinde ise kader arkadaşıydı. Hiz. Ali garabetçe Peygamber'e daha yakın. Hiz. Ebubekir ise mertebeye ona yakındır. Garabet et ile kandır, mertebe ise ruh ile nefistir."

Bu bakımdan dindeki garabet, nesepteki garabetin üstündedir.

Evet, Resûlullah Efendimizin (sav), âhirete teşrifleri üzerine, sahâbe-i kiram, ümmet-i Muhammed'in birlik ve beraberliğinin muhafazasını göz önüne alarak, hemen halife seçimine teşebbüs etmişler ve daha Peygamber Efendimiz kabrine konulmadan bu seçimi gerçekleştirerek Hz. Ebûbekir'i (ra) ittifakla hilâfet makamına getirmişlerdir. Hz. Ali (ra) Efendimiz dahil, umum ashâb kendisine bîat etmişlerdir. Hz. Ebûbekir (ra) Efendimiz hilâfet vazifesini iki buçuk sene hakkıyla ifa ettikten sonra, vefatı sırasında, sahâbe-i kiram efendilerimize, Hz. Ömer'in (ra) halife seçilmesini tavsiye etmiş, onlar da bu tavsiyeye uyarak o zâtı halife seçmişlerdir. Hz. Ömer ise, bu vazifeyi onbir sene tam bir adaletle yürütmüş, sonunda bir suikaste maruz kalmış ve henüz vefat etmeden, içlerinde Hz. Ali de dahil altı kişilik bir hey'et teşekkül ettirmiş ve aralarından birini halife seçmelerini istemiştir. Bu hey'et müzakereler sonunda Hz. Osman'da karar kılmışlar ve başta Hz. Ali, bütün sahabe, aynen bu karara uyarak kendisine bîat etmişlerdir. Bilâhare, Hz. Osman'ın şakîlerce şehid edilmesi üzerine sahâbe-i kiram efendilerimiz topluca Hz. Ali Efendimizin evine gitmişler, kendisinden hilâfet vazifesini deruhte etmesini istirham etmişler, Hz. Ali (ra), kendisi hilâfete arzulu olmadığı halde, âsilerin tehditleri sebebiyle durumun nezaketini nazara alarak bu vazifeyi kabul etmiştir.

Görüldüğü gibi, dört halifenin de seçimi bu ümmetin en hayırlıları olan ve her biri bir müçtehid reyinde ve dirayetinde bulunan sahabelerin ittifakıyla olmuştur; bu ise sarsılmaz bir icmâ meydana getirmiştir. Onlar, icmâ ile en isabetli kararı vermişlerdir. Artık, bu icmâdan daha kuvvetli bir icmâ düşünülemez ki, onların verdiği hükmü tartabilsin, noksan görsün, bozabilsin. Bununla beraber, başta müçtehidîn-i izam efendilerimiz olmak üzere, bütün İslâm ulemâsı, sahâbe-i kiramın icmâsım aynen kabul etmişler ve böylece ikinci bir icmâ meydana gelmiştir. Ve nihayet 14 asırdan beri bütün ümmet-i Muhammed bu iki cemaatin kanaat ve hükümlerini tasdik edip onların yolunda gitmekle üçüncü bir icmâ meydana getirmişlerdir. Resûlullah Efendimizin (s.a.v):

“Benim ümmetim dalâlet üzerine toplanmaz.”

hadîs-i şerifleri de bu üç icmâın sıhhatine ayrı bir sened, ayrı bir mühürdür. Bu üç icmâı sarsabilecek bir kuvvet düşünülebilir mi? Bu, ittifak karşısında artık hangi Müslümanın kalbinde bir tereddüt, bir şüphe kalabilir?

Mevzuya ışık tutması bakımından şu hususun da göz önüne alınmasında fayda vardır: Ashâb-ı kiram (ra) halife seçiminde yaptıkları tercihlerde başta âyet-i

kerimelerin işarî mânâlarını(9) ve Peygamber Efendimizin (sav) emir ve beyanlarını nazara almışlardır.

Peygamber Efendimiz birçok kereler şöyle buyurmuştur:

“Benden sonra iki kimseye bağlanın, onlardan biri Ebûbekir, diğeri Ömerü'l-Fâruk'tur.”

Ayrıca, Hz. Ebûbekir, Ömer, Osman ve Ali'nin (r.anhüm) sıra ile hilafete geçeceklerini; hepsinin hilâfedinin cem'an 30 yıl süreceğini; Hz. Ömer hayatta olduğu müddetçe Müslümanlar arasında hiçbir fitne çıkmayacağını; Hz. Osman'ın hilâfeti esnasında âsilerce Kur'an okunurken şehid edileceğini; Hz. Ali'nin ihtilâf ve fitneler içinde başa geçeceğini, Hz. Zübeyr, Talha ve Âişe (ra) ile aralarında muharebe cereyan edeceğini, kendisini sevmekte ifrat edenler olduğu gibi, düşmanlıkta da ileri gidenler bulunacağını, mazlûmen şehid edileceğini de açıkça haber vermişlerdir.

Bütün bu haber ve beyanların doğruluğunu; zaman ve hâdisat te'yid etmiştir.

şu da var ki: Hz. Ali'nin, Peygamber Efendimizin karabet cihetiyle en yakını olmasına rağmen, hilâfette en sona kalmasında, kaderin hikmetli bir tanzimi vardır.
şöyle ki:

Hz. Ebûbekir, Ömer ve Osman'ın (r.anhüm) devirleri, İslâm'ın birlik ve bütünlüğünün korunduğu tam bir fütuhât ve inkişaf dönemi olmuştur. İran, Irak, Mısır, Suriye, Kıbrıs ve daha birçok ülke, bu dönemde fethedilerek tevhid inancı bu beldelere yerleştirilmiştir.

Hz. Ali Efendimiz zamanında ise, bu fütuhât dönemi durmuş, genişleyen İslâm âleminde çeşitli ihtilâflar baş göstermiştir. Hz. Ali (ra) hilâfeti sırasında bu karışıklık ve ihtilâflarla uğraşmak zorunda kalmış, hârika, cesaret, keskin feraset ve emsalsiz ilmiyle her türlü sapık fikir ve bâtil itikadların tasallutundan korumaya muvaffak olmuştur.

İşte, ilk üç halife devrindeki ittihad, tesanüd ve İslâmî fütuhât onların hilâfete liyakatlarını ve hak üzere olduklarını ispatladığı gibi, Hz. Ali Efendimiz devrindeki ihtilâflar da, onun hilâfette sona kalmasındaki hikmeti açıkça göstermektedir.

Bediüzzaman Hazretleri'nin dediği gibi, Hz. Ali (ra) ilk halife olsaydı, başta Emevîler olmak üzere çeşitli kabile ve ailelerde rekabet damarının uyanması, bu yüzden Müslümanlar arasında birlik ve tesanüdü tehlikeye düşmesi kuvvetle muhtemeldi. Bu ise İslâm'ın inkişafına büyük bir darbe olurdu.

Diğer taraftan, İslâm âleminde çeşitli ihtilâfların ortaya çıktığı bir dönemde, Hz. Ali Efendimiz ve Âl-i Beyt'ten başka hiçbir kuvvet, o fitnelere karşı durup dayanamaz, hakından gelemezdi.

Bediüzzaman Hazretleri bu hususu şöyle izah eder:

“Âl-i Beyt'ten bir kutb-u âzam demiş ki: 'Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselam, Hz. Ali'nin (ra) hilâfetini arzu etmiş, fakat gaibden ona bildirilmiş ki: Murâd-ı İlâhî başkadır. O da, arzusunu bırakıp murâd-ı Sâhî'ye tâbi olmuş.' Murâd-ı İlâhî'nin hikmetlerinden birisi şu olmak gerektir ki: Vefât-ı Nebevî'den sonra, en ziyâde ittifak ve ittihadâ gelmeye muhtaç olan Sahabeler; eğer Hazret-i Ali başa geçseydi, Hazret-i Ali'nin hilâfeti zamanında zuhura gelen hâdisatın şehâdetiyle ve Hazret-i Ali'nin mümâşatsız, pervasız, zâhidâne, kahramanâne, müstağniyâne tavrı ve şöhretgir-i âlem şecaati itibariyle, çok zâtlarda ve kabilelerde rekabet damarını harekete getirip tefrikaya sebep olmak kaviyyen muhtemeldi. Hem Hazret-i Ali'nin hilâfetinin teehhür etmesinin bir sırrı da şudur ki: Gayet muhtelif akvamın birbirine karışmasıyla, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın haber verdiği gibi, sonra inkişâf eden yetmişüç fırka efkârının esaslarını taşıyan o akvam içinde, fitne-engiz hâdisatın zuhuru zamanında, Hazret-i Ali gibi harikulade bir cesaret ve feraset sahibi, hâşimî ve Âl-i Beyt gibi kuvvetli, hürmetli bir kuvvet lâzım idi ki dayanabilsin. Evet dayandı... Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın haber verdiği gibi: “Ben Kur'an'm tenzili için harb ettim, sen de te'vili için harb edeceksin!” Hem eğer Hazret-i Ali olmasaydı, dünya saltanatı, Mülûk-u Emeviye'yi bütün bütün yoldan çıkarmak muhtemeldi.”

"Halbuki karşılarında Hazret-i Ali ve Âl-i Beyt'i gördükleri için, onlara karşı muvazeneye gelmek ve ehl-i İslâm nazarında mevkilerini muhafaza etmek için ister istemez Emeviye Devleti reislerinin umumu, kendileri olmasa da herhalde teşvik ve tasvibleriyle etbâları ve taraftarları, bütün kuvvetleriyle hakaik-ı İslâmiye'yi ve hakaik-ı îmaniyeyi ve ahkâm-ı Kur'aniye'yi muhafazaya ve neşre çalıştılar. Yüzbinlerce müçtehidîn-i muhakkikin ve muhaddisîn-i kâmilin ve Evliyalar ve Asfiyâlar yetiştirdiler. Eğer karşılarında, Âl-i Beyt'in gayet kuvvetli velayet ve diyanet kemâlâtı olmasaydı, Abbâsîlerin ve Emevîlerin âhirlerindeki gibi, bütün bütün çağırdan çıkmak kaviyyen muhtemeldi.”(10)

Bu bakımdan, Hz. Ali'nin hilâfette sona kalması, şahsı için bir kayıp gibi görünse de din-i İslâm için büyük hayır ve kazanç olmuştur.

Şunu da ifade edelim, Hz. Peygamber'e (sav) halife olmanın şerefi çok âlidir. Eğer, Hz. Ali Efendimiz (ra) ilk önce halife olsa idi, diğer üç halife bu şereften mahrum

kalırlardı. Böylece bu ulvî vazifeyi yapma şerefine hepsi mazhar olmuşlardır.

Ehl-i Sünnetle Şiâ arasında asırlardır süregelenmekte olan, hilâfette öncelik hakkı münakaşalarına, Bediüzzaman Hazretleri, fevkalâde bir muhakeme ile güzel bir açıklama getirmiştir. Lem'alar adlı eserinden bu izahatı aynen alıyoruz:

“Şiâlarla Ehl-i Sünnet ve Cemaatin medar-ı nizâı, hattâ akaid-i imaniye kitablarına ve esasat-ı imaniye sırasına girecek derecede büyütülmüş bir mes'eleye kısaca bir işaret edeceğiz, mes'ele şudur:

Ehl-i Sünnet ve Cemaat der ki:

“Hazret-i Ali (ra), Hulefâ-i Erbaa'nın dördüncüsüdür. Hazret-i Sıddîk (ra) daha efdaldır ve hilâfete daha müstehak idi ki, en evvel o geçti.”

Şiâlar derler ki:

“Hak Hazret-i Ali'nin (ra) idi. O'na haksızlık edildi. Umumundan en efdal Hazret-i Ali'dir.”

"Dâvalarına getirdikleri delillerin hülâsası: Derler ki: Hazret-i Ali hakkında vârid Ehüdis-i Nebeviyye ve Hazret-i Ali'nin (ra) Şâh-ı Velayet unvaniyle ekseriyet-i mutlaka ile evliyanın ve tarîklerin mercii ve ilim ve şecaat ve ibadetle harikulade sıfatları ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselam ona ve ondan teselsül eden Âl-i Beyt'e karşı şiddetli alâkası gösteriyor ki; en efdal odur. Daima hilâfet onun hakkı idi; ondan gasbedildi."

Elcevap: Hazret-i Ali (ra) mükerreren kendi ikrarı ve yirmi seneden ziyade o hulefâ-i selâseye ittiba ederek onların şeyhülislâmı makamında bulunması, şiâların bu dâvalarını cerh ediyor. Hem hulefâ-i selâ-senin zaman-ı hilâfetlerinde fütûhat-ı İslâmiye ve mü-cahede-i a'dâ hâdiseleri ve Hazret-i Ali'nin (ra) zamanındaki vakıalar, yine hilâfet-i İslâmiye noktasında şiâların dâvalarını cerh ediyor. Demek Ehl-i Sünnet ve Cemaatin dâvası, hakdır. Eğer denilse; şia ikidir. Biri; şiâ-i velayettir, diğeri; şiâ-i hilâfettir. Haydi bu ikinci kısım garaz ve siyaset karıştırmasıyla haksız olsun. Fakat birinci kısımda garaz ve siyaset yok. Halbuki şiâ-i velayet, şiâ-i hilâfete iltihak etmiş, yâni; ehl-i turukdaki evliyanın bir kısmı Hazret-i Ali'yi (ra) efdal görüyorlar. Siyaset cihetinde olan şiâ-i hilâfetin dâvalarını tasdik ediyorlar."

"Elcevap: Hazret-i Ali'ye iki cihetle bakılmak gerekir. Bir ciheti; şahsî kemalât ve mertebesi noktasından. İkinci cihet: Âl-i Beytin şahs-ı manevîsini temsil ettiği noktasındadır. Âl-i Beytin şahs-ı manevîsi ise, Resül-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın bir nev'i mahiyetini gösteriyor. İşte birinci nokta itibariyle Hazret-i Ali (ra) başta olarak bütün ehl-i hakikat, Hazret-i Ebûbekir ve Hazret-i Ömer'i takdim ediyorlar. Hizmet-i İslâmiyette ve kurbiyet-i İlâhiyye'de makamlarını daha yüksek görmüşler. İkinci nokta cihetinde

Hazret-i Ali (ra) şahs-ı mânevî-i Âl-i Beytin mümessili ve şahs-ı mânevî-i Âl-i Beyt, bir hakikat-ı Muhammediye'yi (s.a.v) temsil ettiği cihetle, muvazeneye gelmez. İşte Hazret-i Ali (ra) hakkında fevkalâde senakârane Ehâdîs-i Nebeviyye, bu ikinci noktaya bakıyorlar. Bu hakikati te'yid eden bir rivâyet-i sahiha var ki; Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselam ferman etmiş:"

"Her nebinin nesli kendindedir. Benim neslim, Ali'nin (ra) neslidir."

"Hazret-i Ali'nin (ra) şahsı hakkında sair hulafâdan ziyâde senakârane Ehâdîs'in kesrette intişarının sırrı şudur ki: Emevîler ile Haricîler, ona haksız hücum ve tenkis ettiklerine mukabil, Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak, onun hakkında rivâyatı çok neşrettiler. Sair Hulefâ-i Râşidîn ise, öyle tenkid ve tenkise çok maruz kalmadıkları için, onlar hakkındaki Ehâdîs'in intişarına ihtiyaç görülmedi. Hem istikbâlde Hazret-i Ali (ra) elim hâdisata ve dahilî fitnelere maruz kalacağını nazarı Nübüvvetle görmüş, Hazret-i Ali'yi me'yusiyetten ve ümmetini onun hakkında sû-i zandan kurtarmak için: مَنْ مَوْلَاهُ قَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ gibi mühim hadîslerle Ali'yi (ra) teselli ve ümmeti irşad etmiştir. Hazret-i Ali'ye karşı şîâ-i velayetin ifratkârane muhabbetleri ve tarikat cihetinden gelen tafdilleri, kendilerini şîâ-i hilâfet derecesinde mes'ul etmez. Çünkü: Ehl-i velayet, meslek itibariyle, muhabbet ile mürşidlerine bakarlar. Muhabbetin şe'ni; ifrattır. Mahbubunu makamından fazla görmek arzu ediyor. Ve öyle de görüyor. Muhabbetin taşkınlıklarında ehl-i hâl mazur olabilirler. Fakat onların muhabbetten gelen tafdîli, Hulefâ-i Râşidîn'in zemmine ve adavetine gitmemek sortiyle ve usûl-i İslâmiye'nin haricine çıkmamak kaydiyle mazur olabilirler. Şîâ-i hilâfet ise, ağız-ı siyaset içine girdiği için, garazdan, tecâvüzden kurtulamıyorlar, itizar hakkını kaybediyorlar. Hattâ عَلِيٌّ بَلَّ لِبُغْضِ عُمَرَ mäsadak olarak Hazret-i Ömer'in (ra) eliyle İran milliyeti ceriha aldığı için, intikamlarını hubb-u Ali suretinde gösterdikleri gibi, Amr İbnül Âs'ın Hazret-i Ali'yi karşı hurucu ve Ömer İbn-i Sa'd'ın Hazret-i Hüseyin'e karşı fecî muharebesi, Ömer ismine karşı şiddetli bir gayz ve adaveti şîülara vermiş. Ehl-i Sünnet ve Cemaat'a karşı şîâ-i velayetin hakkı yoktur ki, Ehl-i Sünnet'i tenkit etsin. Çünkü: Ehl-i Sünnet, Hazret-i Ali'yi (ra) tenkis etmedikleri gibi, ciddi severler. Fakat, Hadîsçe tehlikeli sayılan ifrat-ı muhabbetten çekiniyorlar. Hadîsçe Hazret-i Ali'nin şîâsı hakkındaki senâ-ı Nebevi, Ehl-i Sünnet'e aittir."

"Çünkü istikamet-i muhabbette Hazret-i Ali'nin (ra) şîâları ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat'tır. Hazret-i İsa Aleyhisselâm hakkındaki ifrat-ı muhabbet, Nasâra için tehlikeli olduğu gibi, Hazret-i Ali (ra) hakkında da o tarzda ifrat-ı muhabbet, hadîs-i sahîhde tehlikeli olduğu tasrih edilmiş."

"Şîâ-i velayet eğer dese ki: Hazret-i Ali'nin (ra) kemalât-ı fevkalâdesi kabul olunduktan sonra Hazret-i Siddîk'ı ona tercih etmek kabil olmuyor."

"Elcevap: Hazret-i Sıddîk-i Ekber'in ve Faruk-u A'zam'ın (ra) şahsî kemalâtıyla ve veraset-i Nübüvvet vazifesiyle zaman-ı hilâfetteki kemalâtı ile beraber bir mizanın kefesine Hazret-i Ali'nin (ra) şahsî kemalât-ı hârikasiyle, hilâfet zamanındaki dahilî bilmeceburiye girdiği elim vakıalardan gelen ve sû-i zanlara maruz olan hilâfet mücahedeleri beraber mizanın diğer kefesine bırakılsa, elbette Hazret-i Sıddîk'ın (ra) veyahut Faruk'un veyahut Zinnûreyn'in kefesi ağır geldiğini Ehl-i Sünnet görmüş, tercih etmiş. Hem, On İkinci ve Yirmi Dördüncü Sözler'de isbat edildiği gibi: Nübüvvet, Velayete nisbeten derecesi o kadar yüksektir ki: Nübüvvetin bir dirhem kadar cilvesi, bir batman kadar Velayetin cilvesine müreccahtır. Bu nokta-i nazardan Hazret-i Sıddîk-ı Ekber'in ve Fâruk-u A'zam'ın veraset-i Nübüvvet ve te'sis-i ahkâm-ı Risalet noktasında hisseleri taraf-ı İlâhî'den ziyâde verildiğine, hilâfetleri zamanlarındaki muvaffakiyetleri Ehl-i Sünnet ve Cemaatça delil olmuş, Hazret-i Ali'nin (ra) kemalât-ı şahsiyesi o veraset-i Nübüvvet'ten gelen o ziyâde hisseyi hükümden iskat edemediği için, Hazret-i Ali (ra) Şeyheyn-i Mükerreremeyn'in zaman-ı hilâfetlerinde onlara Şeyhül İslam olmuş ve onlara hürmet etmiş:"

"Acaba Hazret-i Ali'yi seven ve hürmet eden ehl-i hak ve sünnet, Hz. Ali'nin sevdiği ve ciddi hürmet ettiği Şeyheyn'i nasıl sevmesin ve hürmet etmesin? Bu hakikati bir misâl ile izah edelim. Meselâ: Gayet zengin bir zâtın irsiyetinden evlâdlarının birine yirmi batman gümüş ile dört batman altun veriliyor. Diğerine beş batman gümüş ile beş batman altun veriliyor. Öbürüne de üç batman gümüş ile beş batman altun verilse; elbette âhirdeki ikisi çendan kemmiyeten az alıyorlar, fakat keyfiyeten ziyâde alıyorlar. İşte bu misâl gibi Şeyheyn'in veraset-i Nübüvvet ve te'sis-i ahkâm-ı Risâlet'inde tecelli eden hakikat-ı akrebiyyet-i İlâhiyye altunundan hisselerinin az bir fazlalığı kemalât-ı şahsiye ve Velayet cevherinden neş'et eden kurbiyet-i ilâhiye'nin ve kemalât-ı Velayet'in ve kurbiyetin çoğuna galip gelir. Muvazenede bu noktaları nazara almak gerektir. Yoksa şahsî şecaati ve ilmi ve Velayeti noktasında birbiri ile muvazene edilse, hakikatin sureti değişir. Hem Hazret-i Ali'nin zâtında temessül eden şahs-ı münevî-i Âl-i Beyt ve o şahsiyet-i mâneviyede veraset-i mutlaka cihetiyle tecelli eden hakikat-ı Muhammediyye (s.a.v) noktasında muvazene edilmez. Çünkü: Orada Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın sırr-ı azîmi var. Amma şîâ-i hilâfet ise, Ehl-i Sünnet ve Cemaat'e karşı mahcubiyetinden başka hiçbir hakları yoktur. Çünkü bunlar Hazret-i Ali'yi fevkalâde sevmek dâvasında oldukları halde tenkis ediyorlar ve su-i ahlâkda bulunduğunu onların mezhepleri iktiza ediyor."

Çünkü diyorlar ki:

"Hazret-i Sıddîk ile Hazret-i Ömer haksız oldukları halde Hazret-i Ali onlara mümâşat etmiş, şîâ istilâhınca takıyye etmiş, yani onlardan korkmuş, riyakârlık etmiş." Acaba böyle kahraman-ı İslâm ve Esedullah unvanını kazanan ve sıddîkların kumandanı ve rehberi olan bir zâtı,

tasannukârane muhabbet göstermekle ve yirmi seneden ziyâde havf altında mûmâşat etmekle haksızlara tebaiyeti kabul etmekle muttasıf görmek, ona muhabbet değildir. O çeşit muhabbetten Hazret-i Ali (ra) teberrî eder. İşte ehl-i hakkın mezhebi hiçbir cihetle Hazret-i Ali'yi tenkis etmez; sû-i ahlâk ile ittiham etmez. Öyle bir hârika-i şecaate korkaklık isnad etmez ve derler ki:"

"Hazret-i Ali (ra), Hulefâ-i Râşidin'i hak görmeseydi, bir dakika tanımaz ve itaat etmezdi. Demek ki onları haklı ve râcih gördüğü için gayret ve şecaatim hakperestlik yoluna teslim etmiş."

"Elhâsıl: Herşeyin ifrat ve tefriti iyi değildir. İstikamet ise, hadd-i vasattır ki: Ehl-i Sünnet ve Cemaat, onu ihtiyar etmiş. Fakat maatteessüf Ehl-i Sünnet ve Cemaat perdesi altına Vehhâbîlik ve Hâricîlik fikri kısmen girdiği gibi, siyaset meftunları ve bir kısım mülhidler, Hazret-i Ali'yi tenkid ediyorlar. Hâşâ, siyaseti bilmediğinden hilâfete tam liyakat göstermemiş, idare edememiş diyorlar. İşte bunların bu haksız ittihamlarından alevîler, Ehl-i Sünnet'e karşı küsmek vaziyetini alıyorlar. Halbuki: Ehl-i Sünnet'in düsturları ve esas mezhepleri, bu fikirleri iktiza etmiyor. Belki aksini isbat ediyorlar."

"Haricîlerin ve mülhidlerin tarafından gelen böyle fikirler ile Ehl-i Sünnet mahkûm olamaz. Belki Ehl-i Sünnet, alevîlerden ziyâde Hazret-i Ali'nin taraftarıdır. Bütün hutbelerinde, dualarında, Hazret-i Ali'yi lâyük olduğu sena ile zikrediyorlar. Hususan ekseriyet-i mutlaka ile Ehl-i Sünnet ve Cemaat mezhebinde olan evliya ve asfiyâ, onu mürşid ve Şâh-ı Velayet biliyorlar. Alevîler, hem alevîlerin, hem Ehl-i Sünnet'in adavetine istihkak kesbeden Haricîleri ve mülhidleri bırakıp ehl-i hakk'a karşı cephe almamalıdır. Hattâ bir kısım alevîler, Ehl-i Sünnetin inadına sünneti terkediyorlar. Her ne ise bu mes'elede fazla söyledik. Çünkü: Ulemânın beyninde ziyâde medâr-ı bahsolmuştur."

"Ey ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat! Ve ey Âl-i Beyt'in muhabbetini meslek ittihaz eden Alevîler! Çabuk bu mânâsız ve hakikatsiz, haksız, zararlı olan nizâi aranızdan kaldırınız. Yoksa şimdiki kuvvetli bir surette hükmeyleyen zındıka cereyanı, birinizi diğeri aleyhinde âlet edip ezmesinde istimal edecek. Bunu mağlûb ettikten sonra, o âleti de kıracak.

Siz ehl-i tevhid olduğunuzdan uhuvveti ve ittihadı emreden yüzer esaslı râbîta-i kudsiye mabeyninizde varken, iftirakı iktiza eden cüz'î mes'eleleri bırakmak elzemdir."(11)

Bediüzzaman Hazretleri, Mektûbat adlı eserinde de, hilâfetin Âl-i Bey t eline geçmeme hikmetini ve asr-ı saadette hilafet tartışmaları yüzünden meydana gelen

kanlı hâdiselerin kader yönünden rahmet cihetlerini şöyle izah eder:

"Eğer denilse: "Neden hilafet-i İslâmiyye Âl-i Beyt-i Nebevî'de takarrür etmedi? Halbuki en ziyâde lâıyk ve müstehak onlardı?"

"Elcevap: Saltanat-ı dünyeviyye aldatıcıdır. Âl-i Beyt ise, hakâik-i İslâmiyye'yi ve ahkâmı Kur'aniyye'yi muhafazaya me'mur idiler. Hilâfet ve saltanata geçen, ya Nebi gibi masum olmalı veyahut Hulefâ-i Râşidîn ve Ömer İbn-i Abdülâziz-i Emevi ve Mehdi-i Abbasî gibi harikulade bir zühd-ü kalbî olmalı ki aldanmasın, Halbuki Mısır'da Âl-i Beyt nâmına teşekkül eden Devleti Fâtımiyye Hilâfeti ve Afrika'da Muvahhidîn Hükümeti ve İran'da Safevîler Devleti gösteriyor ki; saltanat-ı dünyeviyye, Âl-i Beyte yaramaz; vazife-i asliyyesi olan hıfz-ı dini ve hizmet-i İslâmiyeti onlara unutturur. Halbuki saltanatı terk ettikleri zaman, parlak ve yüksek bir surette İslâmiyete ve Kur'an'a hizmet etmişler."

"İşte bak! Hazret-i Hasan'ın neslinden gelen aktâblar, hususan Aktâb-ı erbâa ve bilhassa Gavs-ı A'zam olan Şeyh Abdülkadir-i Geylânî ve Hazret-i Hüseyin'in neslinden gelen imamlar, hususan Zeyn'el-Âbidîn ve Ca'fer-i Sâdık ki, her biri birer manevî mehdî hükmüne geçmiş, mânevi zulmü ve zulümâtı dağıtıp, envâr-ı Kur'aniyye'yi ve hakâik-i imaniyeyi neşretmişler. Ceddi emcedlerinin birer vârisi olduklarını göstermişler."

"Eğer desen: Hilafet-i İslâmiyye noktasında İmam-ı Ali'nin fevkalâde iktidarı, harikulade zekâsı ve yüksek liyakatiyle beraber seleflerine nisbeten muvaffakiyetsizliği nedendir?"

"Elcevap: O mübarek zât, siyaset ve saltanattan ziyâde, daha çok mühim başka vazifelere lâıyk idi. Eğer tam muvaffakiyet-i siyasiye ve tamam saltanat olsaydı, Şâh-ı Velayet unvan-ı manidarını bihakkin kazanamayacaktı. Halbuki zahirî ve siyasi hilâfetin pek çok fevkinde manevî bir saltanat kazandı ve Üstâd-ı Küll hükmüne geçti; hatta kıyamete kadar saltanat-ı manevîsi baki kaldı."

"Eğer denilse: Mübarek İslâmiyyet ve nurânî Asr-ı Saâdet'in başına gelen o dehşetli kanlı fitnenin hikmeti ve vech-i rahmeti nedir? Çünkü onlar, kahra lâıyk değil idiler."

"Elcevap: Nasıl ki baharda dehşetli yağmurlu bir fırtına, her tâife-i nebatatın, tohumların, ağaçların istidatlarını tahrik eder, inkişaf ettirir; herbiri kendine mahsus çiçek açar; fitrî birer vazife başına geçer... Öyle de: Sahabe ve Tabiîn'in başına gelen fitne dahi, çekirdekler hükmündeki muhtelif ayrı ayrı istidatları tahrik edip kamçıladi; "İslâmiyyet tehlikededir, yangın var!" diye her taifeyi korkuttu, İslâmiyyetin hıfzına koşturdu. Herbiri, kendi istidadına göre câmia-i İslâmiyyetin kesretli ve muhtelif vazifelerinden bir vazifeyi omuzuna aldı, kemâl-i ciddiyetle çalıştı. Bir kısmı hadîslerin

muhafazasına, bir kısmı şeriatın muhafazasına, bir kısmı hakâik-i imaniyenin muhafazasına, bir kısmı Kur'an'ın muhafazasına çalıştı ve hakeza... Her bir taife bir hizmete girdi. Vezâif-i îslâmiyette hummalı bir surette sa'y ettiler. Muhtelif renklerde çok çiçekler açıldı. Pek geniş olan âlem-i îslâmiyetin aktarına, o fırtına ile tohumlar atıldı; yarı yeri gülistana çevirdi. Fakat, maatteessüf o güller ve gülistan içinde ehl-i bid'a fırkalarının dikenleri dahi çıktı."

"Güya dest-i kudret, celâl ile o asrı çalkaladı, şiddetli tahrik edip çevirdi, ehl-i himmeti gayrete getirip elektriklendirdi. O hareketten gelen bir kuvve-i anamerkeziyye ile pek çok münevver müçtehidleri ve nurânî muhaddisleri, kudsî hafızları, asfiyâları, aktâbları, âlem-i îslâm'ın aktarına uçurdu, hicret ettirdi. Şarktan garba kadar ehl-i îslâm'ı heyecana getirip Kur'an'ın hazinelerinden istifade için gözlerini açtırdı."(12)

Dipnotlar:

(1) Sözler.

(2) age.

(3) age.

(4) Tевbe, 9/100.

(5) Tевbe, 9/88-89.

(6) Âl-i İmran, 3/159.

(7) Hucurat, 49/2.

(8) Hucurat, 49/12.

(9) BEŞİNCİSİ: اَلَّذِيْنَ سَأَلَكَ رَبُّهُ بِمَنْ يَّهْدِيْهِ رَبُّهُ رَبُّهُ يُرِيْدُ اَلْحَقَّ اَلْبَاطِلَ اَلَّذِيْنَ يَّهْدِيْهِ رَبُّهُ رَبُّهُ يُرِيْدُ اَلْحَقَّ اَلْبَاطِلَ اَلَّذِيْنَ يَّهْدِيْهِ رَبُّهُ رَبُّهُ يُرِيْدُ اَلْحَقَّ اَلْبَاطِلَ

ilâ âhir... Şu âyetin başı, Sahabelerin Enbiyadan sonra nev-i beşer içinde en mümtaz olduklarına sebep olan secaya-yı âliye ve mezaya-yı galiyeyi haber vermekle, mana-yı sarihiyle; tabakat-ı Sahabenin istikbalde muttasıf oldukları ayrı ayrı mümtaz has sıfatlarını ifade etmekle beraber, mana-yı işarîsiyle; ehl-i tahkikçe vefat-ı Nebevîden sonra makamına geçecek Hulefa-yı Raşidîn'e hilafet tertibi ile işaret edip her birisinin en meşhur medar-ı imtiyazları olan sıfat-ı hâssayı dahi haber veriyor. Şöyle ki: اَلَّذِيْنَ سَأَلَكَ رَبُّهُ بِمَنْ يَّهْدِيْهِ رَبُّهُ رَبُّهُ يُرِيْدُ اَلْحَقَّ اَلْبَاطِلَ a maiyetine yine ederek vefat evvel en ve ile hâssa i-sohbet ve mahsusa i-maiyet مَعَهُ اَلَّذِيْنَ سَأَلَكَ رَبُّهُ بِمَنْ يَّهْدِيْهِ رَبُّهُ رَبُّهُ يُرِيْدُ اَلْحَقَّ اَلْبَاطِلَ girmekle meşhur ve mümtaz olan Hazret-i Sıddık'ı gösterdiği gibi, اَلَّذِيْنَ سَأَلَكَ رَبُّهُ بِمَنْ يَّهْدِيْهِ رَبُّهُ رَبُّهُ يُرِيْدُ اَلْحَقَّ اَلْبَاطِلَ

istikbalde Küre-i Arz'ın devletlerini fütuhatıyla titretecek ve adaletiyle zalimlere saika gibi şiddet gösterecek olan Hazret-i Ömer'i gösterir. Ve

merhamet i-kemal hazırlanırken vukuu fitnenin bir mühim en istikbalde ile رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ve şefkatinden İslâmlar içinde kan dökülmemek için ruhunu feda edip teslim-i nefis ederek Kur'an okurken mazlumen şehid olmasını tercih eden Hazret-i Osman'ı da haber verdiği gibi, مِنَ الْأَصْفَاءِ وَنُحْتَبِيبِ الْجِسْدِ الْعَدِيمِ بِهَرَّةٍ, saltanat ve hilafete kemal-i liyakat ve kahramanlıkla girdiği halde ve kemal-i zühd ve ibadet ve fakr ve iktisadı ihtiyar eden ve rükû ve sücudda devamı ve kesreti herkesçe musaddak olan Hazret-i Ali'nin (R.A.) istikbaldeki vaziyetini ve o fitneler içindeki harbleriyle mes'ul olmadığını ve niyeti ve matlubu fazl-ı İlahî olduğunu haber veriyor.

(10) Mektubat.

(11) Lem'alar.

(12) Mektubat.